

Slovenski Pravnik.

Leto XXIV.

V Ljubljani, 15. januarja 1908.

Štev. 1.

Novi državnozborski volilni red v praksi.

Koliko so si obetale razne stranke od uvedbe splošne, enake in direktne volilne pravice za državni zbor, a kako presenečenje so doživele do malega skoro vse stranke! Namen teh vrstic pa ni, da bi se razmotrovale posledice novega volilnega reda glede na konstelacijo raznih strank, glede na njih nade in presenečenja, marveč na podstavi besedila tega zakona hočemo pokazati iz prakse, da se pri sklepanju tega zakona ni toliko ozir jemalo na zakonito-tehnično podlago, tudi ne na točnost besedila vsaj v toliki meri, da bi povodom praktičnega izvrševanja ne bila odprta okna in duri različnim, včasih celo protislovnim in sofističnim dedukcijam, bodisi pri vlaganju raznovrstnih reklamacij, bodisi pri njih reševanju.

Popolnoma točno besedilo zakona, koncizni izraz — da se izogne vsaki kasuistiki povodom praktične izvršitve zakona — prav gotovo ni bil glavni smoter posameznih strank povodom posvetovanja zakonskega načrta, pač pa so voditelji strank — trditi se sme brezizjemno — samo gledali na »dodatek k volilnemu redu«, ter obračali glavno pozornost, koliko mandatov bi po novem pripadlo njih narodnosti ali stranki, oziroma koliko mandatov bi se dalo odščipniti nasprotni narodnosti ali stranki, — »per fas« ali »nefas« jim je bila pač postranska stvar. In ta glavni smoter se vleče, kakor rdeča nit pri sestavi »volilne geometrije«. In tako je bilo tudi mogoče, da so Rusini v Galiciji, Slovenci osobito na Koroškem, slovensko meščanstvo na Kranjskem napram nemškemu meščanstvu na Spodnjem Štajerskem krivično zapostavljeni, dočim pa si je pridobil neznamenit del Nemcev na Kočevskem poleg štirih neznamenitih vasi v okrajih novomeškem in črnomeljskem svoj mandat.

A mi stojimo pred »fait accompli«

Za obnovo
Univerzitetne biblioteke

v Ljubljani

podaril *Prešernova Biblioteka*

se vedno potika od enega do drugega sorodnika, in da sploh še ni imel nikjer enoletnega bivanja.

Takim in enakim reklamacijam, katere so se iz previdnosti še le zadnji dan reklamacijske dobe vložile, se je seveda ugodilo, a protireklamaciji za izbris se ne bi moglo ugoditi, ker je med tem že potekla reklamacijska doba.

§ 13 odstavkov 9 in 10 se sicer glasita: »Ako se je z odločbo ugodilo reklamaciji, mora v tretjem odstavku oznamenjeno cesarsko politično oblastvo popraviti imenik volilcev tako, da ustreza odločbi. — Neglede na ta primer naj se računa je od časa razglasitve imenika volilcev imenik volilcev popravi le toliko, da je c. kr. politično oblastvo do 24 ur pred volilnim rokom dolžno tiste, v imenik volilcev vpisane osebe izbrisati iz njega, pri katerih je nastala izguba avstrijskega državljanstva ali glede katerih so nastopile ali se zvedele okoliščine, na katere se po določilih §-ov 7 in 8 opira izločitev ali izključitev volilne upravičenosti?«

Ta določba, ki se nahaja tudi v volilnih redih za deželne zbore, je jako važna in daje političnemu oblastvu veliko diskrecijonarno moč, a po mojem mnenju ne tako, da bi bilo moči izbrisati tudi vse one volilce, ki so se zadnji dan na podlagi reklamacij, zoper katere se ni dalo več vložiti protireklamacije, vpisali v volilni imenik, ako ni kakega izključivega razloga na podlagi §-ov 7 in 8.

In to je jako važno, kajti prav lahko se pripeti, da se koga vpiše na podlagi fingiranega dokaza o enoletnem bivanju v občini in to vprav zadnji dan reklamacijske dobe, ko ni imela nasprotna stranka več nobenega pravnega sredstva na razpolago. Politično oblastvo pa se določbe v 10. odstavku §-a 13 ne more posluževati, ker to ni primera izločitev ali izključitev v §§ 7 in 8 označenih.

Prav umestna bi bila torej določba, kako je postopati, kadar se po preteku reklamacijske dobe zasledi, da je kdo neglede na zgoraj navedene določbe §-ov 7 in 8 — »per nefas« vpisan v volilni imenik.

V.

§ 14 in 15 določata, da je izdati volilcem pravočasno legitimacije in glasovnice. Tretji odstavek §-a 15 pa vелеva: »Volilni komisar izda tudi glasovnice za ožjo volitev«. Ta določba pa se, vsaj na deželi, nikdar ne da izvesti in hočem to dokazati na praktičnem slučaju. Volilni komisar A, bivajoč v občini V je določen za volilnega komisarja v občini H, katera obsega 13 podobčin, šteje 1200 volilcev in je 4 ure oddaljena od občine V, kjer stalno prebiva volilni komisar A. Ko je prva volitev končana, ne more volilni komisar niti slutiti, da pride do ožje volitve, kajti konečni rezultat oddanih glasov in njih razmerje je moči dognati najhitreje šele po preteku 24 ur in o tem obvestiti volilnega komisarja, ki je medtem že bil odšel v svoje stalno bivališče.

Kako naj torej ta, ki je ali uradnik, ali učitelj, ali kaka druga zaupna oseba, sedaj raznaša od vasi do vasi, od hiše do hiše glasovnice za ožjo volitev? Saj je vendar volilni komisar ugledna oseba, ne pa kak uradni sluga ali postrežek okrajnega glavarstva? In kdo naj plača te nemajhne stroške?

Županstvo, oziroma njihovi organi z vso pravico odklanjajo vsako sodelovanje pri tem poslu, skličujoč se na zgoraj navedeno jasno določbo. In sploh znano je dejstvo, da je povodom ožje volitve v Ljubljani c. kr. deželno predsedstvo po pošti dostavljalo glasovnice volilcem. Očividni dokaz, da je tudi c. kr. deželno predsedstvo uvidelo, da ne morejo dostaviti glasovnic volilni komisarji.

Žalibog, da nisem mogel pozvedeti, kako se je povodom ožjih volitev postopalo v drugih kronovinah, osobito v Galiciji. Nov dokaz, da se je besedilo zakona jako površno sestavljalo.

(Dalje prih.)

L—e.

Namen tega članka ni »post festum« razmotravati krivice, katere so se v tem pogledu vršile; to je strogo politična zadeva ter so glasila raznih strank vsaka s svojega stališča, dovolj jasno že povedala svoja mnenja. Nameravam pa na konkretnih slučajih iz prakse dokazati, kako površno se je zakon sestavljal in koliko neprilik je vsled tega nastalo povodom praktične izvršitve zakona ob času zadnjih državnozborskih volitev.

I.

Člen II. zakona z dne 26. januarja 1907 št. 15, oziroma § 7 istega zakona se glasi: »Pravico voliti poslanca ima vsaka oseba moškega spola, ki je dovršila 24. leto starosti, ima avstrijsko državljanstvo, po določenih volilnega reda za državni zbor ni izvzeta ali izključena od volilne pravice in biva v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, v tisti občini, v kateri naj vrši volilno pravico, na dan razpisa volitve, najmanj že leto dni (§ 66 odst. 1. zak. z dne 1. avgusta 1895, drž. zak. št. 111).«

V zvezi s to osnovno določbo pa je § 4 zakona z dne 26. januarja 1907 št. 17 drž. zak. ki slove: »Pravico voliti ima vsaka oseba, pri kateri so na dan razpisa volitve izpolnjeni v §-u 7 osnovnega zakona o državnem zboru ustanovljeni pogoji volilne pravice; ako ne izgubi ta oseba avstrijskega državljanstva še pred volitvijo, ali ako v dobi med razpisom in volitvijo samo ne nastopijo okoliščnosti, ki po §-u 7 in 8 tega zakona dotično osebo izjemajo ali izključujejo od volilne pravice.«

Po zmislu §-a 66 jurisdikcijske norme se za domovališče osebe šteje tisti kraj, v katerem se je oseba nastanila z dokazanim ali iz okoliščnosti razvidnim namenom, da bo tam stalno bivala.

Poglejmo pa praktično izvršitev:

Iz občin K. in T. je 350 oseb moškega spola nad 24 let starih nenavzočnih; nekaj jih je odšlo na delo v šume na Hrvaško, nekaj v Ameriko. A vsi tisti so pri svojem odhodu tekom leta izrazili, da se nameravajo vrniti v svojo domovino, kakor hitro jim bo mogoče. A tudi drugi ki so se pred več leti izselili v Ameriko, zapustivši rodbino in dom, so vedno v pismeni zvezi s svojci in niso imeli in nimajo tudi sedaj ne namena, drugje si pridobiti stalno domovališče.

Nekateri župani so jih vpisali v volilni imenik, drugi zopet ne, a za vsak slučaj so nasprotne stranke vložile reklamacije, bodisi zaradi vpisa, bodisi zaradi izpuščenja iz volilnega imenika. Utemeljevala je vsaka stranka svojo zahtevo, ena s tem, da je še vedno domačo občino smatrati za domovališče izseljencev, ker so le mimogrede v inozemstvu, druga pa, da niti misliti ni, da bi se ti čez toliko let še enkrat vrnili v domovje, sploh pa da je od razpisa volitev nazaj računši že itak preteklo eno leto.

Četrty odstavek §-a 13 zakona z dne 26. januarja 1907 drž. zak. št. 17 pa določuje glede izbrisa vpisanih volilcev:

»Ako se zahteva, da se izbriše kdo, ki je vpisan v imeniku volilcev, ga je treba obvestiti, da ima priliko se izreči o tem ustno ali pismeno v 24 urah pri občinskem predstojniku ali pri oblastvu poklicanem za odločbo.«

Tedaj nastanejo vprašanja:

1.) Kako naj okrajno glavarstvo obvesti v Ameriki ali bogve kje bivajoče reklamirance, da se je proti vpisu v volilni imenik vložila reklamacija za izbris?

2.) Kako naj se jim pravočasno dostavi tako obveščanje, ko je vendar znano, da je vsa reklamacijska doba skrajno kratka?

3.) Se li jim morda postavi kurator, kateri bi imel pravico pravoveljavno izjavo oddati?

Zadnje je po mojem mnenju povsem nedopustno, ker obstoja princip direktne volitve in je vsako pooblaščenje nedopustno, ne glede na vprašanje, kdo bi trpel stroške za postavljenje kuratorja?

Neko c. kr. okrajno glavarstvo je ugodilo skoro vsem reklamacijam za izbris Amerikancev iz volilnega imenika, ter je županstvo obvestilo, naj izvrši izbris v imeniku volilcev, ki je razgrnen pri županstvu, a je obenem pristavilo, da je reklamirance nemogoče obvestiti o tem odloku zaradi njihovega, deloma neznanega bivališča, deloma zaradi tega, ker bi obvestilo itak prepozno došlo reklamirancem. A naključje je hotelo, da so vendar trije še ob pravem času došli iz Amerike nazaj, namreč pred pretekom enega leta po razpisu volitve, a vendar že po preteku reklamacijske dobe. Ti niso bili eno leto odsotni, so imeli svoja posestva v občini K, so bili vedno v pismeni zvezi s svojci, niso imeli nikdar namena, v Ameriki se stalno naseliti

in je bil torej iz okolnosti razviden namen, da je njih stalno domovališče še vedno občina K, kakor n. pr. pri onih, ki večji del leta po svetu krošnjarijo, a vendar obdrže svoje stalno domovališče v domači občini (§ 66 jur. n.).

Imenik volilcev je bil že davno pravnomočen, ter ni bilo moči njihovi zahtevi ugoditi, a ti so z vso pravico zahtevali vpis sklicevaje se na zgoraj navedeno določbo §-a 13, ker niso bili o izbrisu nikdar obveščeni in ker jim vsled tega tudi ni bila prilika dana svoje ugovore pravočasno vložiti. »Quid juris?« Ni li to pomankljivost ali vsaj nejasnost zakona?

Vložila se je dalje reklamacija te le vsebiné: Izbriše naj se iz volilnega imenika X, ker je baje v Gorici umrl.

Na podstavi zgoraj navedenega besedila §-a 13 volilnega reda bi ga bilo obvestiti o zahtevanem izbrisu. In kako naj bi se to obvestilo glasilo? Morda približno tako-le: »Vložila se je proti Vam reklamacija za izbris iz imenika volilcev občine P zaradi tega, ker ste baje v Gorici umrli. Z ozirom na določbo §-a 13 volilnega reda za državni zbor se Vas o tem s pristavkom obvesti, da . . . itd.«

Tako obvestilo se pač ni izdalo, ker bi bilo skrajno smešno, a pravilno bi bilo vsekakor, kajti nobenega predpisa ni, da bi moralo okrajno glavarstvo uradnim in korespondenčnim potom preskrbovati si mrtvaške liste v svrhu izbriisa reklamiranega volilca.

II.

§ 8 zgoraj navedenega zakona veleva: »Od volilne pravice in volilnosti so izključene: 1. Vse osebe, ki so pod očetovsko oblastjo, varstvom ali skrbstvom. 2. Tisti, ki uživajo kakor ubožci preskrbo iz javnih ali občinskih novcev, ali so jo uživali zadnje leto pred volitvijo, ali ki sploh žive od javne milodarnosti.«

Zanašaje se na to določbo bile so vložene najrazličnejše reklamacije za izbris iz imenika volilcev, in nekatere najmarkantneje navedem tukaj:

a) Izbriše naj se A, ker je gluhonem, branja in pisanja nezmožen, ter ne more pod lastnem prepričanju napisati ime kandidata na glasovnico.

b) Izbriše naj se *B*, ker je popoln bedak, brez vsake razsodnosti, in ker se je bati, da bi se njegova nerazsodnost zlorabila povodom izvrševanja aktivne volilne pravice.

c) Izbriše naj se *C*, ker je dotični že od rojstva slep, poleg tega tudi epileptikar, in se sam ne more prepričati, se je li glasovnica po njegovi zahtevi izpolnila ali ne.

V vseh teh slučajih (in tudi v enakih, podobnih) se je okrajno glavarstvo obrnilo uradnim potom na kompetentno okrajno sodišče z vprašanjem: »so li ti reklamirani volilci pod očetovsko oblastjo, pod varstvom ali skrbstvom?«

V vseh teh slučajih je okrajno sodišče stavljen vprašanja zanikalo. Umevno! Ti siromaki niso imeli nikdar pravih staršev, nikdar nikakega premoženja ali stalnih dohodkov, pač pa so si po svojih skromnih močeh prislužili svoj vsakdanji pohlevni kruhek »kakor ptički pod nebom«.

A to so samo trije slučaji izmed stotin!

Pero mi zastaja, kajti nehote se spomnim izbornega predavanja g. c. kr. sodnega tajnika Fr. Milčinskega v »Splošnem slovenskem ženskem društvu« dne 24. novembra 1907 (gl. »Slovenija« št. 7 in nadalje l. 1907) o predmetu: »Naša zanemarjena mladina in Kranjska, oblastvena ji mačeha«.

Niso li ravno navedeni slučaji sijajen dokaz, kakšno mačeho imajo ti siromaki, ko jim niti poklicana oblastva ne postavijo ni varuha, ni oskrbnika, kamo-li, da bi domača županstva zanje skrbela! Nikdar namreč se ni nobenemu županu zljubilo naprositi, naj se takim siromakom postavi skrbnika, saj niso nikomur na poti, premoženja in sorodnikov nimajo, delajo pridno, kakor pač z ozirom na njih duševno in telesno razvitost morejo, nadležni berači pa tudi niso!

Reklamacijo za izbris je bilo z ozirom na jasno zakonovo določbo odbiti. Volitve so se vsi trije udeležili. A kako? To je tajnost volilne posode? Ni li to očitna pomanjkljivost zakona?

d) Izbriše naj se *D*, ker je znan občinski ubožec in uživa redno mesečno podporo iz občinske blagajne po 10 K, dasi ravno opravlja postransko službo občinskega pisarja.

Po zmislu zgoraj nevedene določbe §-a 13 se je reklamiranja o tej reklamaciji obvestilo. A sedaj je završalo? »Kako« — piše reklamiranec v svoji izjavi, »se more trditi, da sem jaz

občinski ubožec, ko je vendar znano, da delam navzlic visoki starosti na dan 6 do 8 ur v občinski pisarni in prejemam mesečni diurnum 60 K? Kdaj pa se je slišalo, da daje kaka občina na deželi po 60 K na mesec svojim občinskim revežem?»

Reklamaciji za izbris se ni ugodilo, ker je župnnstvo potrdilo, da skoraj 80 letni starček *D* istinito opravlja posle občinskega pisarja in da dobiva 60 K mesečne plače. Priziv zoper odlok okrajnega glavarstva na deželno vlado se ni vložil in reklamirani *D* je svobodno volil, kljubu obče znanemu dejstvu, da je vendar le občinski ubožec!

A to je samo »quaestio facti«, ne pa »quaestio juris«, ter se bo enake in podobne slučaje različno odločevalo; vsekakor pa igra v takih slučajih strankarsko stališče največjo vlogo.

III.

§-a 11 odstavek 1 in 4, ter §-a 12 odstavek 1 in 2 se glasita: »Volilce vsake posamezne občine mora župan vpisati v volilne imenike. Ti imeniki morajo obsegati v abecednem redu vse volilce, njih posel in stanovanje. Vsak župan mora napraviti volilni imenik vsaj v dveh izvodih. — Ko so volilni imeniki sestavljeni, mora vsak župan oba izvoda poslati pristojnemu okrajnemu glavarstvu, magistrat glavnega mesta pa deželni vladi. — Ako okrajno glavarstvo, oziroma deželna vlada opazi kake nepravilnosti v volilnih imenikih, mora jih uradoma popraviti. Od predloženih dveh izvodov se vrne en izvod županu, ki ga mora skozi 14 dni razpoložiti v občinski pisarni in sicer sme ta imenik vsak dan ob določenem času pogledati vsakdo in si seveda napraviti kake beležke. Da je volilni imenik razgrnen, se mora v občini razglasiti s pripombo, da se smejo kake pritožbe zoper imenik vložiti tekom 14 dni z dnevom razglasitve počenši.«

To so jako kočljive določbe, katere hočem na podstavi slučajev iz prakse pojasniti.

Kakor sem že omenil, so zakoniti roki od razpisa volitve do volitve same jako kratki, tako, da se z najbolj napornim delom in ob izbornih pomožnih močeh komaj toliko izhaja, da se eden ali drugi rok ne prezre. Kajti vpoštevati je, da ima vsako c. kr. okrajno glavarstvo na Kranjskem približno 10.000 vpi-

sanih volilcev; torej treba pri kolacijoniranju obeh izvodov 20.000 imen natančno pregledati in to v prav kratkem času, ako se hoče pravočasno vrniti en izvod županstvu in razpisati reklamacijsko dobo.

Imenik volilcev je sestaviti po abecednem redu, in kako težko je pri velikih občinah z 800 do 1300 volilcev vestno dognati, je li abecedni red pravilen, posebno, ako se jemlje v poštev, da je toliko po enakih priimkov in krstnih imen in, da je največkrat jih pisala okorna kmečka roka! Na pr. Koliko je imen Zupan in Župan, Zupanec in Zupanc, Zupančič in Župančič; koliko je enakih ali podobnih krstnih imen n. pr. Matija in Matevž, Ferdinand in Fortunat in to celo pod eno hišno številko! Zgodilo se je še celo, da se je v enem izvodu izpustilo črko F in se je volilce z začetnico F poljubno med druge črke uvrstilo, a v obeh izvodih drugače, tako, da so bile vse zaporedne številke napačne.

A pri vsem tem vpoštevam, da je sestavljatelj imenika volilcev poštenjak od nog do glave, da si je svest svoje velike odgovornosti in da nikdar ne pozabi svoje službene obljube županske.

Kaj šele potem, ako sestavljatelj, od strankarske strasti preslepljen, napojen sovraštva do političnega nasprotnika ali iz koristilovstva ali iz drugih nagibov sestavlja imenik nalašč napačno?

Odgovarjalo se mi bo: To je sicer mogoče, a saj je zakonito zajamčena reklamacijska doba in je vsakemu volilcu dana prilika, da takoj take nezakovitosti odstrani.

Res je: A kdor pozna brezbržnost volilcev v onih občinah, koder nimajo sposobnih strankarskih voditeljev, ta bo pripoznal, da je v tem pogledu mogoče veliko grešiti in da tudi sredstvo reklamacij ne more vsega popraviti.

Kaj pa v tem slučaju, ako napravi župan tri izvode, dva nepravilna za oblastva in enega pravilnega za stranke?

Posledice takega ravnanja naj izvoli častiti čitatelj sam razmotrivati in uvidel bode, da je zakonito sredstvo reklamacij povsem iluzorno. Seveda tvori tako postopanje hudodelstvo prevare, ali vsaj zlorabo uradne oblasti. A kako dokazati, ako

dotični »sestavljavec volilnega imenika« tretji (v domačo rabo sestavljeni imenik) pravočasno uniči?

IV.

§ 13 odstavek 8 se glasi: »Reklamacijo je vložiti ločeno za vsak reklamacijski primer; ako se reklamira, ker je kak volilni upravičenec izpuščen, je treba priložiti listine, ki so potrebne za dokaz njegove volilne pravice. Reklamacije in prizive, pri katerih se ni ravvalo po teh predpisih, je zavrni »a limine«.

Zakonodavec v tem pogledu ni navedel, niti primeroma, kake listine je priložiti v dokaz volilne pravice, kar je na videz popolno jasno.

Komentatorji pišejo, da je dokaz doprinesti z rojstnim, oziroma krstnim listom, z domovinskim listom in potrdilom županstva ali gospodarja o bivanju itd. To je jasno! A pogledjmo v prakso!

V industrijalni občini X se nahaja nad 200 oseb, ki so baje nad 24 let stare, a nimajo nikakega dokaza v rokah, kajti v njihovih delavskih oziroma poselskih knjižicah ni vpisan datum rojstva, ampak samo rojstno leto, kar, seve v mnogih slučajih ne dokazuje, je li dotičnik istinito na dan razpisa volitve dopolnil 24. leto, osobito, ako se pomisli, da marsikateri župan, oziroma občinski tajnik, rajše vpiše lastnika delavskih ali poselskih knjig za leto starejšega, da lažje dobi delo ali službo.

Ni torej preostajalo družega reklamantom, nego, da so šli k župnemu uradu po krstni list, katerega dobe kolka prostega.

A pripetili so se slučaji, da je dotični voditelj krstnih matic izjavil, — in to z vso pravico, — da mu v tako kratkem času ni moči izdati 150 — 200 krstnih listov, kajti dotični reklamanti so še le predzadnji in zadnji dan reklamacijske dobe prihiteli s svojo prošnjo.

Nekatera oblastva so pa za dokaz dopolnjenega 24. leta strogo zahtevala rojstni list; druga so bila manj stroga, ter jim je zadostovalo šolsko spričevalo, v enem slučaju celo dokaz o stavljenih kozah, kajti v obeh spričevalih je bil rojstni dan natančno zaznamovan.

Jaz smatram le-te dokaze za popolno zadostne, kajti po besedilu zakona je treba »dokaza«, a zakonodavec ni niti najmanje specificiral, kakšen bodi ta dokaz. Vendar pa je to pomanjkljivost zakona, kajti preveč je odvisno od dobre volje, oziroma pri napetih strankarskih razmerah, od političnega prepričanja dotičnega uradnika in njegovih višjih oblasti, kaj je smatrati za »dokaz« volilne pravice.

Glede avstrijskega državljanstva, oziroma enoletnega bivanja pa naj se donese dokaz — pravijo komentatorji — z domovinskim listom in potrdilom županstva ali gospodarja o bivanju.

Najprvo naj omenjam notoričnega dejstva, da ima na deželi le malokdo domovinski list, kajti znano je, da si ga gre vsak iskat le za kak poseben slučaj, in znano je tudi, da so županstva v najnovejšem času — in to je jako umevno — zelo previdna pri izdajanju domovinskih listov.

Umevno je, da zavisi povodom volilnega boja vse le od dobre volje županstva, če hoče izdati domovinski list ali ne; vzrokov za odklon se najde mnogo in predno je moči prizivnim potom si svojo pravico izvojevati, je reklamacijska doba že davno potekla.

Dokaz z domovinskim listom je torej precej iluzoren.

Pripetil se je nasproten slučaj!

Bivši c. kr. narednik, rodом Slovak iz Ogrske, kateri je pa bival že 20 let v občini in je vedno izvrševal volilno pravico pri občinskih volitvah in pri volitvah za deželni zbor, je prosil za domovinski list, in temu je županstvo — se ve bona fide — takoj ugodilo. Pri tem pa županstvo ni prav nič upoštevalo, da ni bil dotičnik nikdar izpuščen iz Ogrske in ni bil nikdar sprejet v avstrijsko državljansko zvezo, da ga je torej še vedno smatrati za ogrskega državljana in da torej nima volilne pravice.

Najmanj zanesljivo je pa potrdilo gospodarjevo o enoletnem bivanju za dokaz volilne pravice, kajti znan je slučaj, da je gospodar potrdil hlapcu enoletno bivanje, dasi ravno je bil hlapec, ki je pred več leti služil pri enem in istem gospodarju, ravno zadnje leto dvakrat menjal gospodarja in v drugi občini služboval. V drugem slučaju pa je zopet potrdil gospodar svojemu sorodniku, da pri njem stalno nad eno leto službuje, dasi se je kasneje zvedelo, da reklamiranec sploh ne službuje, ampak da